

जाहिरातींचे दर.

सालील पत्र्यावर बोकशी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ, 'दुर्गाविवास' पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इतल माफ)

किरकोळ अंकास

एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख १० जून १९४२

अंक २३

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०९]

अधिकृत भांडवल ... .. रु. १,००,००,०००

वसूल झालेले भांडवल ... .. रु. १,००,००,०००

रिझर्व फंड ... .. रु. १,१६,००,०००

मुख्य कार्यालय: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: मुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र. मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस मिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लॉइड स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बसटार), कलकत्ता (चौरंगी स्टोअर), जमशेदपूर, कोरबा, नागपूर (किंग्जवे), नागपूर (इतवारी बसटार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर जुनीलाल श्री. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नार्थ, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० एकमेव्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही असेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एफिसफ्यूटर व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तन्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट—टी. आर. लालबाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

हेड ऑफिस: पुणे शहर.

स्थानिक शाखा: डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा: बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत भांडवल : रु. १०,००,०००

विक्रीस काढलेले भांडवल : रु. ५,००,०००

सपलेले भांडवल : रु. ४,२५,०५०

वसूल झालेले भांडवल : रु. २,१७,५२५

एकूण सेव्हते भांडवल : रु. ३५,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष.

श्री. धों. कु. साठे

श्री. न. ग. पवार

श्री. ड्यं. वि. रामदे

श्री. वा. पुं. वडे

श्री. मा. रा. जोशी

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. र. चि. सोहोनी

मि. फ. वी. पद्मजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोसे यांची सुरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

बँकेच्या शेअरवर १९४१ असेर पुण्या होणाऱ्या वर्षी व. सा. व. शेकडा ४ टक्के करमाफ डिव्हिडंड दिले गेले. बँकेची शेअरविक्री चालू आहे.

म. वि. गोखले
मॅनेजर.

महापुढाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

बंबाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे

विविध माहिती

ट्रेझरी बिलोवर १ रु. १ आ. ७ पै व्याजाचा दर

रिझर्व बँकेने गेल्या आठवड्यांत हिंदुस्थान सरकारची ३ कोटि रुपयांची ट्रेझरी बिले विकली, त्यावर व्याजाचा सरासरी दर रु. सा. द. शे. १ रु. १ आ. ७ पै इतका पडला.

हिंदी रेल्वेजच्या उत्पन्नांत वाढ

हिंदी रेल्वेजच्या उत्पन्नांत वाढ होत आहे. उत्पन्नाची रोजची सरासरी गेल्या वर्षी ३६ लक्ष रुपये होती; चालू वर्षी ती ३७ लक्ष रुपये आहे. म्हणजे, गेल्या वर्षीचे मानाने चालू वर्षी हिंदी रेल्वेजना दररोज एक लक्ष रुपये उत्पन्न अधिक मिळत आहे.

मि. के. एच. सेटलवाड

युनिव्हर्सल फायर अँड जनरल इ. कं. च्या मॅनेजिंग एजन्सीचे एक प्रमुख भागीदार, मि. के. एच. सेटलवाड हे आपल्या वयाच्या ६६ व्या वर्षी गेल्या आठवड्यांत मरण पावले.

९% व्याजाचे कर्जरोखे

पांच टक्के व्याजाच्या, १९४२-४७ च्या परतफेडीच्या स्टॉकमधील कर्जाचे रूपांतर रुपयामधील कर्जात केले होते. हे कर्ज आता १५ जून रोजी परत केले जाईल. त्या तारखेनंतर व्याज मिळणार नाही.

वर्कमेन्स कॅम्पिन्सेशन अॅक्ट

वर्कमेन्स कॅम्पिन्सेशन अॅक्टान्वये १९४०-४१ मध्ये मुंबई प्रांतातील कामगारांस एकूण ४,६०,७४० रुपये नुकसानभरपाई देण्यांत आली. हा कायदा गेली १७ वर्षे अंमलांत आहे. परंतु कित्येक कारखानेदारांना ह्यासंबंधातील त्यांच्या जबाबदारीची जाणीव नाही, असे आढळते. आपल्या सभासदांस नुकसानभरपाईची रकम मिळवून देण्याची सटपट अहमदाबाद टेक्सटाईल लेबर असोसिएशनने कसोशीने केली, तशी इतर कोणत्याच मजूर संघाने केली नाही.

पेमेंट ऑफ बेजेस अॅक्ट

ह्या कायद्यान्वये सरकारकडे ७२ अर्ज आले, त्यापैकी ६८ मंजूर होऊन अर्जदारांस २३,२९४ रुपये मिळवून देण्यांत आले. मजुरी वेळेवर न मिळाल्याबद्दलच्या तक्रारीचे अर्ज ७२ होते.

संसर्गजन्य रोगांचे इस्पितळ

पुणे येथील संसर्गजन्य रोगांच्या इस्पितळांत ६५२ रोगी १९४० मध्ये दाखल झाले, त्यापैकी ८६ मरण पावले.

पिसाळलेल्या कुत्र्यांच्या विषाची बाधा

१९४० साली पिसाळलेल्या कुत्र्यांच्या चावण्यामुळे १४५ लोक मुंबई प्रांतांत मरण पावले. अहमदनगर १६, अहमदाबाद १३, सातारा १२, सोलापूर ११, खेडा १० व पुणे १० अशी त्यांची वर्गवारी आहे.

मुंबई शहरांत ४८ हजार घरे

मुंबई शहरांत ४८ हजार सासणी घरे आहेत. त्यापैकी १८ हजारांमध्ये प्रत्येकी एक किंवा दोन सोल्या आहेत. बाकीच्या घरांत एक किंवा अधिक बिऱ्हाडांची सोय आहे किंवा ती वंगळे, कोठारे इत्यादि स्वरूपाची आहेत.

सर्पदंश

१९४० साली सर्पदंशाने मुंबई प्रांतांत १,००४ लोकांचा बळी घेतला. त्यापैकी १६० लोक रत्नागिरी जिल्ह्यातील होते.

ब्रह्मी सरकारचे ठाणे

ब्रह्मदेशचे गव्हर्नर व ब्रह्मी सरकारची कचेरी ह्यांचे ठाणे सिमला येथे आहे.

जपानने केलेला विषारी वायूचा उपयोग

गेल्या पांच वर्षांच्या अवधीत जपानने चीनमधील युद्धांत एक हजार वेळां विषारी वायूचा उपयोग केल्याचे प्रसिद्ध झाले आहे. ह्या वायूपासून स्वतःचा बचाव करण्याचे साधन चिनी लोकांपाशी नसल्याने त्यांस काय यातना भोगल्या लागल्या असतील ह्याची कल्पना करवत नाही.

इंगेरियन ब्रिगांवर युद्ध-कार्याची सक्ती

आपल्या अंकित झालेल्या राष्ट्रांस हिटलर स्वतःच्या युद्धासाठी शिपाई पुरवण्याचा तगादा लावीत आहे. त्याचाच परिणाम म्हणून इंगेरीमध्ये युद्ध-कार्यासाठी ब्रिगांस सक्तीने बोलावण्यांत येत आहे. इंगेरीच्या इतिहासांत असला प्रसंग हा पहिलाच आहे.

ब्रिटन-बेल्जम करार

स्वतंत्र बेल्जम आणि इंग्लंड ह्यांचेमध्ये दोन करार नुकतेच झाले आहेत. युद्ध यशस्वी रीतीने पुरे होईपर्यंत ही दोन राष्ट्रे जुटीने लढतील आणि त्यांत स्वतंत्र बेल्जम फौजा भाग घेतील ही तरतूद पहिल्या करारांत आहे. बेल्जम काँगोमधील महत्त्वाचा युद्धोपयोगी माल इंग्लंडने खरेदी करण्याबाबतचा दुसरा करार आहे.

स्वस्त दुधासाठी पंचवीस कोटि रुपये सरकारी खर्च

जनतेस दूध स्वस्त व स्थिर किंमतीने विकत मिळावे म्हणून ब्रिटिश सरकाराने जी योजना अंमलांत आणली आहे तिचा राष्ट्रीय तिजोरीस २५ कोटि रुपये खर्च येतो.

छोटेशानी धंदेवाल्यांस मिऱ्हाइक

हिंदुस्थान सरकारास युद्धसामुग्री लागते, तीपैकी व्यावहारिक दृष्ट्या शक्य आहे तितकी छोटेशानी धंदेवाल्यांकडून घेण्याचे धोरण स्वीकारण्यांत आले आहे. अशा बिकत घेतलेल्या मालाची किंमत गेल्या वर्षी सुमारे ५ कोटि रुपये भरली. चालू साली हा आंकडा सहा कोटींवर जाईल.

मुंबई प्रांतांतील आत्महत्येच्या

१९४० साली मुंबई प्रांतांत आत्महत्येमुळे ७६० मृत्यु घडल्याची नोंद आहे. त्यांची जिल्हावार आणि कारणवार माहिती साली दिली आहे.

जिल्हा	बुडणे	विष	गळफास	जखम	रेल्वे	एकूण
घारवाड	९५	...	४५	...	...	१४०
विजापूर	३६	१	४५	१	...	८३
बेळगांव	२१	५	३७	२	१	६६
पुणे	१	१४	५	१७	...	३७
सुरत	१९	५	११	१	...	३६
ठाणे	८	२	२०	१	...	३१
सातारा	९	६	१५	१	...	३१
नाशिक	१४	४	४	६	...	२८

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... १८०	मुंबईतील रद्दणांचे मान-स्थानिक संस्थांच्या कर्ज-रोखास पाठिना.
२ हिंदुस्थानाचे युद्धोपयोगी औद्योगिक उत्पादन १८१	१ हिंदूपर एक पत्नीलाची सक्ती १८४
३ सहकारी मंडळांच्या परि-पदेचे ठराव १८२	४ रेव्य-शिक्षण विशेषांक १८४
४ अर्थकारी उत्पन्न १८२	६ सन लाइफ ऑफ कॅनडा १८४
५ स्फुट विचार ... १८३	१ युगरकेन कंपनी १८४
६ बाजारभावांचे नियंत्रण करणाऱ्या समित्या-ब्रह्मी चळनी नोटा व रिझर्व बँक	

अर्थ

बुधवार, ता. १० जून, १९४२

हिंदुस्थानाचे युद्धोपयोगी औद्योगिक उत्पादन

अमेरिकन तज्ञ मंडळाचा अहवाल

संयुक्त राष्ट्रांच्या युद्धयोजना सहकार्याने व एकविचाराने होण्याचे महत्त्व व ह्या योजनांतील हिंदुस्थानास प्राप्त झालेले स्थान, ह्यांची कल्पना आतां सार्वत्रिक परिचयाची झाली आहे. अमेरिका युद्धांत प्रत्यक्ष पडल्यापासून तिच्याकडे औद्योगिक उत्पादनाचे नेतृत्व सहजच आले. लीज-हॅंड योजनेस अनुसरून लोकशाहीच्या बर्तीने लढणाऱ्या राष्ट्रांस अमेरिका सढळ हाताने मदत करित आली आहे, तथापि, हिंदुस्थानाचे युध्यमान राष्ट्रांतील विशिष्ट स्थान अमेरिकन सरकारने ओळखून, हिंदुस्थानचा मध्यवर्तित्वाचा अधिकाधिक उपयोग कसा करून घेतां येईल व त्या दृष्टीने तेथील युद्धसामुग्रीचे उत्पादन पद्धतशीर रीतीने कसे वाढवितां येईल ह्यासंबंधी चौकशी करण्याकरितां हिंदुस्थान सरकारच्या संमतीने अमेरिकन सरकारने डॉ. ग्रेडी ह्यांच्या नेतृत्वाखाली एक शिष्टमंडळ पाठविले. ह्या शिष्टमंडळाच्या कार्यक्रमासंबंधी हिंदी व्यापारी वर्गाने शंका प्रदर्शित केली. तथापि अमेरिकन सरकारचे हिंदुस्थानाविषयीचे धोरण कोणत्याहि प्रकारचे आक्रमक स्वरूपाचे नाही, असा डॉ. ग्रेडी ह्यांनी खुलासा केला. शिष्टमंडळाचा अहवाल सारांशरूपाने आतां प्रसिद्ध झाला आहे.

युद्धविषयक उत्पादनाचे कार्यक्षम मार्गदर्शन करण्याकरितां तीन ते पांच सभासदांचे एक युद्धमंडळ नेमण्यांत यावे व त्याचेकडे उत्पादन, वहातूक, रेल्वेज, लष्कर व फडणिशी हीं सार्ती देण्यांत यावीत, अशी ग्रेडी मंडळाची सूचना आहे. ह्या युद्धमंडळाच्या घटकांची निवड करण्याचे काम अर्थातच हिंदुस्थान सरकारचे आहे. लोकांच्या पुढाऱ्यांचा त्यांत समावेश ज्या प्रमाणांत होऊं शकेल, त्या प्रमाणांत प्रस्तुत वॉर कॅबिनेटचे कार्य प्रभावी होईल, हें उघड आहे. वॉर कॅबिनेटचे धोरण कार्यक्षम रीतीने पार पाडण्याचे कामी सहाय करण्याकरितां त्यास चांगले मदतनीस देण्यांत यावेत, असेंहि ग्रेडी शिष्टमंडळाने सुचविले आहे. हिंदी लष्कराची वाढ मोठ्या प्रमाणांत करण्यांत यावी, हिंदी आर्थिक व औद्योगिक जीवन सुव्यवस्थित रीतीने नियंत्रित करण्यांत

यावे, विमाने व आगबोटी ह्यांच्या उत्पादनापेक्षा त्यांच्या वुकस्तीकडे हिंदुस्थानाने अधिक लक्ष यावे इत्यादि सूचना शिष्टमंडळाने केल्या आहेत.

हिंदुस्थान सरकारच्या सहाय सात्याचे प्रमुख सर एच. पी. मोदी ह्यांनी दिल्ली येथे वृत्तपत्रांच्या प्रतिनिधींस ग्रेडी शिष्टमंडळाचे सूचनांविषयीचा आपला अभिप्राय थोडक्यांत नमूद केला. गेल्या बारा महिन्यांत हिंदुस्थानातील युद्धविषयक औद्योगिक उत्पादनांत पुष्कळच वाढ झाली आहे व त्याबद्दल शिष्टमंडळाने समाधान व्यक्त केले आहे. तथापि ह्यापेक्षाहि त्यांत वाढ झाली पाहिजे, असा शिष्टमंडळाचा आग्रह आहे. काहीं विशिष्ट मालांच्या उत्पादनास बंदी, जे कारखाने नीट चालविण्यांत येत नाहीत ते कारखानदारांकडून काढून घेणे, विशिष्ट प्रकारचाच माळ काढण्याची कारखानदारांवर सक्ति, इत्यादि प्रकाराने अमेरिकेत युद्धविषयक उत्पादनाचे केंद्रीकरण करण्यांत येत आहे. हिंदुस्थानांत हें घडून येण्याचे मार्गाने अनेक अडचणी आहेत, तरीहि सरकार शक्य तो प्रयत्न करित आहे, असे सर एच. पी. मोदी ह्यांनी सांगितले. लोखंड, पोलाद, रसायने, मशीन टूलस, पेट्रोल इत्यादींवर जबर नियंत्रण बसविण्यांत आले आहे व ते आणखीहि वाढवण्यांत येणार आहे असे त्यांनी स्पष्टीकरण केले. उत्पादनासंबंधी काहीं आकडे देऊन हिंदुस्थानाच्या युद्धप्रयत्नाचे स्वरूप मोठे असल्याचे त्यांनी दाखवून दिले. दाऊगोळ्यांच्या पुरवठ्याचे बाबतीत हिंदी उत्पादन समाधानकारक वाढत आहे, असेंहि ते म्हणाले. लहान आणि मध्यम आकाराच्या उद्योगधंद्यांचेहि सरकार सहाय घेत आहे व जरी आज उत्पादन वाढले आहे तरी हें अद्याप पुष्कळच वाढावयास पाहिजे ह्याची सरकारास जाणीव आहे व त्यासंबंधांत प्रयत्न चालू आहे, असे त्यांनी सांगितले. अमेरिकन पद्धत हिंदुस्थानांतील विशिष्ट परिस्थितीत प्रत्येक बाबतीत यशस्वी होईल असे म्हणतां येणार नाही, तथापि अमेरिकेच्या मदतीने हिंदुस्थान चांगली कामगिरी करून दाखवील, असे त्यांनी आश्वासन दिले.

ग्रेडी शिष्टमंडळाच्या सर्व शिफारसी त्यांच्या मूळ स्वरूपांत अद्याप प्रसिद्ध झालेल्या नाहीत. तथापि त्यांच्या सूचना चांगल्या भावनेने केलेल्या असल्या तरी त्या अंमलांत येण्यास अडचणी बऱ्याच आहेत, असा सर होमी मोदींचे उद्गारांवरून ग्रह होतो. उद्योगधंद्याची अमेरिकन पद्धत व त्या पद्धतीने चालणारा तेथील कामगारवर्ग ह्यांचा हिंदुस्थानांत अभाव आहे; तेव्हा एकाएकी ती पद्धत येथे अंमलांत आणणे सोईचे होणार नाही, असा सरसाहेबांच्या बोलण्याचा मधितार्थ दिसतो. शिष्टमंडळाच्या तपशीलवार सूचनांवर हिंदुस्थान सरकारचे म्हणणे काय आहे, हें अद्याप प्रसिद्ध व्हावयाचे आहे. अमेरिकन वृत्तपत्रांच्या प्रतिनिधींस सर होमींचे वक्तव्य पसंत पडलेले दिसत नाही; ग्रेडी शिष्टमंडळाच्या सूचना स्वीकारण्यास सरकार विशेष तत्पर नाही व सरकार आजच पुष्कळ कार्य करित आहे, त्यांत शिष्टमंडळाच्या सूचना अमलांत आल्याने फारशी भर पडणार नाही, असा सरकारचा अभिप्राय असल्याचा ग्रह अमेरिकन बातमीदारांनी करून घेतलेला दिसतो. तो किती यथार्थ आहे याविषयी स्पष्ट खुलासा प्रसिद्ध होणे आवश्यक आहे. ग्रेडी शिष्टमंडळाची उडी मोठी असून ती हिंदुस्थान सरकारास श्रेण्यासारखी नाही असे आतांपर्यंत झालेल्या माहितविरून अनुमान काढण्यास जागा आहे. शिष्टमंडळाच्या

कांही सूचनांत मध्यवर्ती सरकारच्या घटनेत महत्त्वाचे बदल गर्भित आहेत असा तर्क आहे. हिंदुस्थान सरकारचा सविस्तर निर्णय लवकरच बाहेर पडणार आहे असे सर होमी हार्नी सांगितले आहे. ह्या निर्णयास प्रसिद्धि मिळाली म्हणजे शिष्टमंडळाच्या मुख्य योजना काय आहेत आणि त्यांचे संबंधांत हिंदुस्थान सरकारचे काय म्हणणे आहे हे लोकांस स्पष्ट समजण्यास साधन उपलब्ध होईल.

सहकारी बँकांच्या परिषदेचे ठराव

गेल्या महिन्यांत पुणे येथे सहकारी बँकांच्या प्रतिनिधींची एक परिषद भरली होती, तीमध्ये मंजूर झालेल्या प्रमुख ठरावांचा गोषवारा खाली दिला आहे:—

(१) प. वा. दिवाणबहादुर मळजी ह्यांच्या मृत्यूबाबत दुःसप्रदर्शन.

(२) सध्याच्या युद्ध परिस्थितीत बाजारभाव, वहातुक इत्यादि बाबतीत सरकारी निमंत्रणे चालण्यांत आली आहेत. ह्या निर्बंधांचा अनिष्ट परिणाम शेतकरीवर्गाच्या जीवनावर कांही बाबतीत होत आहे असे आढळून आल्यास त्या बँक्स असोसिएशनच्या मार्फत सहकारी संस्थांनी मध्यवर्ती व प्रांतिक सरकारांच्या नजरेस आणाव्या आणि भासणाऱ्या अडचणी दूर व्हाव्यात ह्यासाठी व्यावहारिक उपाय त्यांस सुचवावे. शेतकरी, सेडेगांवी मजूर व कारामीर ह्यांच्या रहाणीस युद्ध-परिस्थिती बाधक होणार नाही ह्याविषयी सरकारांनी वक्षता बाळगून ह्या लोकांस हरत-हेचे सहाय द्यावे.

(३) मुंबई शहरांत माल विक्रीसाठी मध्यवर्ती प्रांतिक सहकारी सोसायटी स्थापन झाली आहे तिचे स्वागत करण्यांत येत आहे. सहकारी संस्थांची खरेदी-विक्रीची ही एकमेव संस्था ह्या नात्याने सरकारने तिला वहातुकीसंबंधाच्या जरूर त्या सवलती वाढ्या.

(४) धान्य वगैरेच्या पिकांचा विस्तार होण्याबाबत सरकार व सहकारी संस्था ह्यांचा प्रचार चालू आहे त्यास परिषदेचा पाठिंबा आहे. हे धोरण अवलंबण्यांत शेतकऱ्यांस ज्या अडचणी भासतील त्या दूर करण्यास सरकारने सहाय द्यावे. बियाचा पुरवठा, अल्प व्याजाने कर्जे, वहातुकीच्या सवलती व बाजारभाव बरे येण्याची व्यवस्था इत्यादि स्वरूपांत ही मदत देण्यांत यावी. सहकारी संस्थांनी आणि विशेषतः सेंट्रल बँकांनी धान्य वगैरे पिकांच्या विस्ताराविषयीच्या प्रयत्नांत आपापल्या क्षेत्रांत शक्य त्या सर्व मार्गांनी हातभार लावावा.

(५) जेथे शेतकरी कर्ज निवारणाचा कायदा अंमलांत आणलेला आहे त्या क्षेत्रांतील बँकांनी कायद्याच्या अंमलबजावणीचा त्यांस आलेला अनुभव बँकांच्या असोसिएशनच्या कार्यकारी मंडळाच्या नजरेस आणावा म्हणजे ह्या प्रकरणी येणाऱ्या अडचणीकडे सरकारचे लक्ष वेधणे सोयीचे होईल.

(६) हिंदुस्थानातील (संस्थाने वरून) सर्व सहकारी बँकांची यादी तयार करून ती प्रसिद्ध करण्याविषयीची विनंति रिसर्व्ह बँकेस करावी.

(७) सोसायट्यांच्या कर्जांच्या वसुलीसाठी जे खास अधिकारी नेमण्यांत येतात त्यांचे काम संबंध वर्षभर चालावे आणि त्यांनी सहकारी खात्याच्या रजिस्ट्रारांच्या हुकमतीसाठी आपले कार्य करावे. अशा व्यवस्थेच्या मार्गात येणाऱ्या कायद्याच्या अडचणी त्यांत जरूर त्या दुरुस्त्या करून दूर केल्या जाव्या. वरील वसुली अधिकाऱ्यांच्या प्रतियर्थ होणाऱ्या सर्चातून त्यांच्या राजा, पेन्शन वगैरेबद्दलच्या तरतुदीच्या रकमा वगळण्यांत याव्या, म्हणजे ह्या सर्चाचा बोजा बँकांवर निष्कारण पडावयाचा नाही.

(८) बँकांच्या परिषदेचे अधिवेशन निदान तीन वर्षांतून एकदां भरवण्याची असोसिएशनला विनंति करण्यांत यावी. असोसिएशनच्या कार्यकारी मंडळास अशी विनंति करण्यांत यावी की त्याने परिषदेचे नियम तयार करावे आणि त्यांवर बँकांचे अभिप्राय घेऊन त्यांस असोसिएशनच्या संयुक्त बोर्डाची अनुमति मिळवावी. प्रस्तुत परिषदेच्या ठरावांची पुढील व्यवस्थाहि कार्यकारी मंडळाने लावावी.

(९) मुंबई शहरातील अ आणि व वर्गांतल्या बँकांची हिशेब तपासणी चिनअधिकारी बंदवाईक ऑडिटर्सकडून घेण्याची मुभा देणाऱ्या सरकारने काढलेल्या हुकमाचे स्वागत करण्यांत येत आहे. पुणे व अहमदाबाद सारख्या ठिकाणच्या वरील प्रकारच्या बँकांसहि ही नवीन व्यवस्था लवकरच लागू केली जावी अशी सरकारास विनंति आहे. सरकारी ऑडिटची फी सध्या आकारण्यांत येते, तिचे मान कमी केले जावे आणि ही सवलत विशेषतः आपल्या ऑडिटची निराळी व्यवस्था करणाऱ्या बँकांस देण्यांत यावी.

(१०) बँकांच्या अधिकाऱ्यांच्या निवडणुकीमध्ये ह्या संस्थांच्या नोकरवर्गास मत देण्याचा असलेला हक्क काढून घेणे योग्य नाही. पण जेथे त्या हक्काचा दुरुपयोग होत असल्याचे आढळून येईल तेथे गुप्तमतदान पद्धतीची व्यवस्था करण्यास रजिस्ट्रारानी भाग पाडावे. (अपूर्ण)

अबकारी उत्पन्न

मुंबई प्रांताचे अबकारी उत्पन्न १९४०-४१ मध्ये १९३९-४० मधील उत्पन्नाचे मानाने १६ लक्ष रुपयांनी वाढून ते १ कोटी, ७७½ लक्ष रुपये भरले. विलायती दारूने १९३९-४० मध्ये १६½ लक्ष रुपये दिले; १९४०-४१ मध्ये हा आकडा ४८ लाखांवर गेला. सरकारच्या अबकारी धोरणातील झालेल्या फरकाचा हा परिणाम आहे. मुंबई, मुंबई उपनगर, ठाणे, भडोच, कानडा व अहमदनगर ह्या जिल्हांत देशी दारूचा संप कमी झाला तो खेडा, सुरत, बेळगाव, सोलापूर, पुणे, नाशिक, खानदेश ह्या जिल्हांतील वाढलेल्या संपाने ५०% भरून निघाला. "पीक बरे आले व त्यांस किंमत चढीची मिळाली ह्यामुळे शेतकऱ्यांची क्रयशक्ति वाढल्यामुळे, शेजारच्या दारूबंदीच्या क्षेत्रांत चोरून दारू नेण्यांत आल्यामुळे व महागलेल्या विलायती दारूची जागा कांही अशी देशी दारूने घेतल्यामुळे ही वाढ झालेली आहे." ताडीपासून मिळणारे उत्पन्न ४३ लाखांवरून ४१ लाखांवर आले.

स्फुट विचार

बाजारमावांचे नियंत्रण करणाऱ्या समित्या

नित्याच्या उपयोगास लागणाऱ्या जिनसांचा पुरवठा देशाच्या निरनिराळ्या भागांत समाधानकारक रीतीने व्हावा आणि त्यांच्या किंमती योग्य मर्यादित शक्य तितक्या स्थिर राहण्यासाठी आवश्यक असलेल्या योजनांची चर्चा होऊन विशिष्ट निर्णय मान्य करण्यांत आल्याचें मार्गच प्रसिद्ध झाले आहे. कोणताहि प्रांत किंवा संस्थान जिनसांच्या पुरवठ्याचे बाबतीत स्वयंपूर्ण असू शकत नाही ह्या तत्त्वावरच किंमतीच्या नियंत्रणाची कोणतीहि योजना अधिष्ठित झाली पाहिजे हे स्पष्ट आहे. त्याचप्रमाणे पदार्थांच्या पुरवठ्याची तजवीज झाल्यावाचून त्यांच्या नुसत्या किंमती निश्चित करणे अव्यवहार्य आहे हा सिद्धांतहि सामान्यपणे मान्य झाला आहे. ह्या दृष्टीने पहिल्या देशाचे धान्यादिक पदार्थांचे उत्पादन व पुरवठा ह्यांस अनुसरून गट पाडणे आणि त्यांतील व्यापारी व्यवहारांचे नियमन करण्यासाठी समित्या नेमणे हाच उपाय कार्यक्षम होणार असल्याने सरकारने त्याचाच अवलंब केला असल्याचें आतां प्रसिद्ध झाले आहे. मध्यवर्ती सरकारचे मार्फत पत्रक निघाले आहे त्यांत ब्रिटिश प्रांत व संस्थाने ह्यांचे पांच गट बनवण्यांत आले असून त्यांत समित्या नेमल्या आहेत असे म्हटले आहे. त्यापैकी कांहीं समित्यांच्या सभा मरून त्यांनी आपल्या कार्यास प्रारंभहि केला आहे. त्यांस येणारा अनुभव पाहून सरकारला आपली योजना अधिक कार्यक्षम होईल अशी व्यवस्था करावी लागेल.

ब्रह्मी चलनी नोटा व रिझर्व्ह बँक

ब्रह्मदेश आतां शत्रूच्या ताब्यांत गेल्यामुळे तेथे प्रचलित असलेल्या रिझर्व्ह बँकेच्या चलनी नोटांबद्दल रोकड देण्याच्या जबाबदारीचे काय करावयाचे हा प्रश्न उपस्थित होऊन त्याचा निकाल लावणे हिंदुस्थान सरकारास आवश्यक झाले. ब्रह्मदेश विभक्त झाला तरी हिंदुस्थानच्या मध्यवर्ती बँकेच्याच चलनी नोटा तेथे कायदेशीर रीतीने चालत होत्या. ह्या नोटांचा उपयोग शत्रूस होणार नाही अशी व्यवस्था प्रथम व अवश्य झाली पाहिजे हे उघड आहे. त्याचप्रमाणे ब्रह्मदेशांतले देवघेवीचे व्यवहार बेकायदेशीर शत्रुव्यवहार गणले जाणें जरूर असल्याने तेथील चलनी नोटासंबंधाच्या जबाबदारीतून रिझर्व्ह बँकेस मुक्त करणे अगत्याचें आहे. ही तजवीज आतां हिंदुस्थान सरकारने केली असल्याचें प्रसिद्ध झाले आहे. ब्रह्मदेशांत खेळणाऱ्या चलनी नोटा आणि त्यांच्याबद्दल रोकड देता यावी ह्या हेतूने रिझर्व्ह बँकेने आपल्यापाशी वाळगलेला निधी हिंदुस्थान सरकारने आपल्या हाती घेतला आहे. रिझर्व्ह बँकेच्या ताज्या साप्ताहिक पत्रकांत ब्रह्मी नोटांची रक्कम १८ कोटी ८१ लक्ष रुपये होती असें नमूद केलेले आहे. ह्यापुढे सदरहू आंकडा त्या पुस्तकांत दाखल केला जाणार नाही हे उघड आहे.

युद्धाच्या हालचाली

गेल्या आठवड्यांतील महत्त्वाच्या युद्धांच्या हालचाली म्हटल्या म्हणजे लिबियातील बनधोर लढाया, ब्रिटिश बेमानिकांचे जर्मन शहरांवरील प्रचंड हल्ले व जपानची चीनच्या पूर्व भागांत चाळ-

लेली चढाई ह्यांचे संबंधाच्या आहेत. रशियाच्या संबंध भाषाढीवर तात्पुरती घोडी स्थिरता दिसून आली. तीवरील दक्षिणेच्या बाजूस जर्मनीची प्रगति रशियन सेनानींनी कुठित करून टाकली आहे. लिबियामध्ये शुमश्ची चालू राहिली. रॉमेलने मोठ्या तयारीने टोबुककडे मुसंडी मारण्याचा प्रयत्न केला पण ब्रिटिश फौजांनी विमाने, तोफा व चिलखती गाड्या ह्यांच्या सहाय्याने तो हाणून पाडला. जर्मनीवर प्रचंड जमावाने जाऊन फारसान्यांसाठी प्रसिद्ध असलेल्या शहरांवर बाँबचा वर्षाव करून शत्रूचे लढाऊ बळ सच्ची करण्याची ब्रिटिश विमानांनी नवीन प्रथा आरंभली. एका वेळी हजार विमानांचे हे हल्ले एसन सारख्या जर्मन शहराचा धुव्वा उडवून देत आहेत. हे हल्ले जर्मनीची कल्पना व अपेक्षा ह्यांच्या पलीकडे गेले आहेत आणि ते असेच चालू ठेवण्याचा निश्चय मि. चर्चिल ह्यांनी जाहीर केला आहे. त्यांचा परिणाम इतर भाषाढीवरील जर्मनीच्या लढाऊ बळावर झाल्यावाचून राहणार नाही. टोकियो वगैरे शहरांवर झालेले अमेरिकन विमानांचे हल्ले चीनमधिल पूर्व भागांतील विमानगृहांपासून झाले असले पाहिजेत ह्या समजुतीने हा प्रदेशच आपल्या ताब्यांत आणण्याची सटपट जपान करित आहे. पॅसिफिक महासागरांत अमेरिका व ऑस्ट्रेलिया ह्यांची विमानदळे व भारमारे जपानची समुद्रांतली प्रगति थांबवून घरीत आहेत इतकेंच नाही, तर ती शत्रूने पादाकांत केलेल्या प्रदेशावर हल्लेहि करित आहेत. अमेरिकेचे पॅसिफिकमधले सामर्थ्य सच्ची करण्याच्या हेतूने जपानी आरमाराने मिडवे आयलंडवर हल्ला करण्याचा चाट घातला, पण त्या साहसांत त्यास पूर्ण अपयश प्राप्त होऊन भयंकर हानि सोसावी लागली असल्याचें उत्तेजनदायक वृत्त नुकतेंच आले आहे. मिडवे बेटांच्या लढाईत जपानची कित्येक विमाने नेणारी आणि लढाऊ व सामान वाहणारी जहाजे बुडाली व जाया झाली आहेत. जपानी आरमारास अमेरिकेने दिलेला हा जोराचा धक्का आहे आणि पुढे मिळणाऱ्या संपूर्ण विजयाचा तो प्रारंभ आहे असे समजले जात आहे ते अन्वर्थक आहे. मिडवे (रस्याचा मध्य) बेटाचा विजय हा अंतिम अमेरिकन विजयाच्या मार्गीतील निम्मा पल्ला आहे असें एका अमेरिकन वक्त्याने म्हटले आहे ते लक्षांत ठेवण्यासारखे आहे. सुसज्ज अशा अमेरिकेची दोन हात होण्याचा प्रत्यक्ष प्रसंग आला असतां जपानची स्थिति असेर काय होईल ह्याचें प्रस्तुत लढाई हे उत्कृष्ट निदर्शक आहे.

मुंबईतील रहाणीचे मान

मुंबईतील रहाणीचे मान अधिक महाम होत चालले असल्याचें प्रांतिक सरकारच्या निदर्शनास आले आहे. जिनसांचा साठा मर्यादित होणे आणि बाहेरून येणाऱ्या माळाच्या बहातुकीत अडचणी ही ह्या परिस्थितीची प्रमुख कारणे आहेत. इतर प्रांतांतून आणि संस्थाने ह्यांमधून माळ यावा अशी व्यवस्था मुंबई सरकार करित आहे असें समजतें. युद्धोपयोगी माळाच्या बहातुकीस रेल्वेजवर प्राधान्य देण्यांत येतें ही गोष्ट अपरिहार्य आहे. तथापि, साण्यापिण्याच्या जिनसांचा सामान्य जनतेस पुरवठा केला जाणे ही युद्धोपयोगी बाबच आहे हे लक्षांत ठेवणे आवश्यक आहे. सायपदाची बहातुकीस रेल्वेजवर प्राधान्य दिले गेल्यास मुंबईमध्ये त्या जिनसांचा पुरवठा योग्य प्रमाणांत होऊ शकत असें मुंबईच्या ट्रॅन्सपोर्ट बोर्डासहि वाटत आहे. तथापि, ही गोष्ट

मध्यवर्ती सरकारच्या अनुमतीवर अवलंबून आहे. गहू, ज्वारी व तांदूळ ह्यांची आयात मुंबईमध्ये होण्याची तजवीज झाली आहे असे समजते. तरीही, एकंदरीने पहाता सावपदार्थांचा मुंबई-चा साठा असावा तेवढा नाही ह्याविषयी सरकारी अधिकाऱ्यांसहि शंका नाही. हिंदुस्थान सरकारने मुंबई शहरातील ह्या परिस्थितीकडे योग्य लक्ष देणे अगत्याचे आहे.

स्थानिक संस्थांच्या कर्जरोख्यांस पाठिंबा

सरकारी कर्जरोख्यांच्या किंमती युद्धपरिस्थितीमुळे भरमसाट रीतीने उतरून गेल्याने ह्याविषयीची व्यवस्था हिंदुस्थान सरकार आणि रिझर्व्ह बँक ह्यांनी केली आहे. रोख्यांच्या किमान किंमती निश्चित केल्या गेल्याने सड्डेबाजीचा किंवा बाबरटपणाचा अनिष्ट परिणाम त्यांचेवर होण्याची भीति नाहीशी झाली आहे. परंतु पोर्ट ट्रस्ट्स, म्युनिसिपालिटीच्या व इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट्स असल्या संस्थांच्या रोख्यांचे काय होणार अशी शंका उत्पन्न झाली होती. ह्याहि रोख्यांत लोकांनी रकमा गुंतवल्या आहेत आणि वरील संस्था निमसरकारी आहेत. महत्त्वाच्या रोख्यांचे भाव मलतीकडे घसरणार नाहीत आणि पैशाच्या गुंतवणीचे व्यवहार अबाधितपणाने चालू रहातील ह्यासंबंधाने सरकारने दक्षता बाळगावी लागेल. ह्या घोरणास अनुसरून हिंदुस्थान सरकारने आता जाहीर केले आहे की, पोर्ट ट्रस्ट्स व म्युनिसिपालिटीच्या ह्यांच्यासारख्या संस्थांस जरूर तेव्हा सरकारी पाठिंबा देण्यात येईल आणि त्यांच्या रोख्यांचे व्याज व मुद्दल योग्य वेळी रोखे धारण करणारास मिळण्यासारखी त्यांची सांपत्तिक स्थिति राहिल अशी व्यवस्था केली जाईल. त्या आश्वासनाच्या पुढे जाऊन सरकारने असे जाहीर केले आहे की, तशी आवश्यकता दिसून आल्यास मध्यवर्ती सरकारच्या अनुमतीने रिझर्व्ह बँक वरील स्थानिक संस्थांचे रोखे ठराविक भावाने विकतही घेईल. प्रांतिक सरकारच्या रोख्यांच्या किंमती निश्चित करण्यांत आलेल्या आहेत. त्यांच्या अनुरोधानेच ह्या रोख्यांच्या किंमती ठरवल्या जातील. विकणारास आपल्या रोख्यांबद्दल योग्य मोबदला मिळावा आणि त्यांच्या किंमती नेहमीच्या बाजारी प्रमाणाप्रमाणे निश्चित केल्या जाव्या हे सरकारने जाहीर केलेले घोरण वाजवी आहे ह्यांत शंकाच नाही. सरकारचे प्रस्तुत आश्वासन आवश्यक होते आणि ते वेळीच देण्यांत आले आहे.

हिंदूवर एकपत्नीत्वाची सक्ती

राव कमिटीचे बिल

विवाहासंबंधीच्या हिंदू कायद्याचे कलमवार कायद्यांत रूपांतर करणाऱ्या, राव कमिटीने तयार केलेल्या बिलांत, एकपत्नीत्वाची सक्ती करण्यांत आली आहे. हिंदू वैदिक पद्धतीने केलेल्या विवाहास एक पत्नीत्वाची आज सक्ती नाही, परंतु स्पेशल मॅरेज अॅक्टान्वये (नोंदणी पद्धतीने) केलेल्या विवाहास ती आहे. वैदिक पद्धतीच्या विवाहासहि बहुपत्नित्व संमत नसावे, अशी राव कमिटीच्या बिलांत योजना आहे. मूळ हिंदू कायदा एक पत्नीत्वाचीच महती सांगतो, तेव्हा मनुष्या कायदा पुनः प्रस्थापित करण्याचाच राव कमिटीचा उद्देश आहे. आजही कांही हिंदू लोक अनेक पत्नी करीत असले, तरी एकपत्नीत्वाचीच रुढी सर्वत्र आढळते. तेव्हा बहुपत्नित्व बेकायदा ठरविण्यास हरकत नसते, असे राव कमिटीचे म्हणणे आहे.

पेक्य-शैक्षणिक विशेषांक

सातारा येथील पेक्य साताहिकाने मे, १९४२ चा शेवटचा अंक शैक्षणिक विशेषांक म्हणून प्रसिद्ध केला आहे. त्यांत प्रथम पांचगणी हिंदु हायस्कूलच्या स्थापनेच्या व वाढीचा इतिहास देण्यांत आला असून नंतर सातारा जिल्ह्यातील ठिकठिकाणच्या सर्व शिक्षणसंस्थांची उत्कृष्ट माहिती देण्यांत आली आहे. सातारा जिल्ह्यातील शैक्षणिक प्रगतीचा आढावा त्यांत घेतलेला आहे. शैक्षणिक प्रगति कोणत्या मार्गाने घडवून आणतां येईल, साताराच्या आर्ट्स कॉलेज काढावे का इंडस्ट्रियल कॉलेज काढावे, त्याचे स्वरूप कोणते असावे, इत्यादि प्रश्नांची चर्चा करण्यास प्रस्तुत अंक उपयोगी पडेल. जिल्ह्यातील शिक्षणाच्या प्रसाराची आकडेवार माहिती अंकांत दिली आहे व शिक्षण-विषयक कांही लेखहि त्यांत आले आहेत.

सन लाइफ अॅशुअरन्स कंपनी ऑफ कॅनडा

वरील लिमिटेड कंपनीची १८६५ साली कॅनडामध्ये स्थापना झाली. कंपनीने पहिली पॅलिसी दिल्यानंतर तीस वर्षांनी तिची जिंदगी १०५ लक्ष डॉलर होती, ती १९१४ साली ६४० लक्ष डॉलर भरली. १९१८ साली ती ९७० लक्ष डॉलर झाली. १९२० अखेर जिंदगीचा आंकडा ५९ कोटीपर्यंत गेला व आता तो १०० कोटी डॉलरच्या घरांत आहे. गेले महायुद्ध, त्यानंतरची जागतिक मंदी व चालू युद्धाची अडीच वर्षे पुरी झाल्यानंतरहि कंपनीची प्रगति अखंड चालू आहे. एकूण क्लेमसमध्ये युद्धजन्य क्लेमसचे प्रमाण अत्यंत अल्प आहे. कंपनीच्या एकूण व्यवहारापैकी फक्त १३% व्यवहार ग्रेट ब्रिटनमध्ये असून युरोप खंडांत ती कामच करीत नाही ही गोष्ट ध्यानांत ठेवण्याजोगी आहे. १९४१ साली कंपनीने ५१३ कोटी रुपयांचे विम्याचे नवे काम पुरे केले; तिच्या चालू कामाचा आंकडा ८१४ कोटी रुपयांपेक्षा ज्यास्त आहे.

दि शुगरकेन प्रॉडक्ट्स अँड इंडस्ट्रीज लि.

उसापासून साखर, मक्यापासून स्टार्च, एरंडीपासून टर्की रेड तेल इत्यादि धनोत्पादक योजना वरील कंपनीपुढे आहेत, त्यापैकी साखरेच्या उत्पादनास प्रथम प्रारंभ केला जाईल. येत्या डिसेंबरमध्ये साखरेचा कारखाना उभारला जाईल, अशी अपेक्षा आहे. विक्रीस काढलेल्या ६ लाखांच्या भांडवलापैकी निम्मे भांडवल अगोदरच खपून गेले आहे. व्गु. प्रेफरन्स, ऑर्डिनरी व डिफरड असे तीन प्रकारचे भाग कंपनीने काढले असल्यामुळे लोकांना आपल्या इच्छेप्रमाणे भागांत पैसे गुंतविण्याची सोय झाली आहे. कंपनी मुदतीच्या ठेवीहि स्वीकारते. श्री. अप्पासोहच पंत, औषचे मुख्य प्रधान हे कंपनीच्या डायरेक्टर बोर्डाचे अध्यक्ष असून बोर्डाचे सभासदांत अनेक अनुभवी व तज्ञ लोक आहेत. विशेष माहितीसाठी मे. जी. एच. भागवत आणि कॅ. (मॅनेजिंग एजंट्स) मेनरोड, बिजापूर ह्या पत्त्यावर चौकशी करावी.

मध्यवर्ती विधिमंडळाच्या मुदतीत वाढ

हिंदी मध्यवर्ती असेंब्लीची मुदत सप्टेंबर अखेर संपते. ती जाणवती एका वर्षाने वाढविण्यांत आली आहे. असेंब्लीची ठराविक मुदत संपल्यानंतर आतापर्यंत ती चारदां वाढविण्यांत आलेली आहे. कौन्सिल ऑफ स्टेटची मुदतहि वाढली आहे.

४ जून १९३५ या तारखेला दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कंपनी इंडियन कंपनीज अॅक्टान्वये नोंदण्यांत आली. हा दिवस संस्थापनेचा धरून ता. ४ जून १९४२ ला कंपनीने, ७ वर्षे पुरीं केलीं. या सातही वर्षांत कंपनीची क्रमशः प्रगतीच होत आली आहे व ही प्रगति स्थैर्याची सुसंगत व वाजवी खर्चाचे प्रमाणांतच होत आहे.

१ व्या वर्षी १९३६ मध्ये	१,१९,५६० रु. चें काम पूर्ण झालें
२ व्या वर्षी १९३७ मध्ये	३,०६,८२५ रु. चें काम पूर्ण झालें
३ व्या वर्षी १९३८ मध्ये	३,७४,९३८ रु. चें काम पूर्ण झालें
४ व्या वर्षी १९३९ मध्ये	४,०७,५२० रु. चें काम पूर्ण झालें
५ व्या वर्षी १९४० मध्ये	५,८३,१७२ रु. चें काम पूर्ण झालें
६ व्या वर्षी १९४१ मध्ये	७,०१,८५६ रु. चें काम पूर्ण झालें

पहिल्याच मूल्यमापनांत विमेदारांस

त्रैवार्षिक हजारीं रु. ३० व ३६

बोनस जाहीर केला

ता. ४ जून १९३५ रोजी इंडियन कंपन्यांच्या कायद्याप्रमाणें दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कंपनी, नोंदण्यांत आली व ता. १७ जानेवारी १९३६ रोजी, कामास सुरुवात झाली. १३-१-१९३९ रोजी नवीन विमा कायद्याप्रमाणें कंपनी रजिस्टर झाली. ता. १९-१-१९४० रोजी, ग्वाळेर संस्थानचे कायद्याप्रमाणें, ता. २-१२-१९४१ रोजी, म्हैसूर संस्थानचे कायद्याप्रमाणें व ता. २३-२-४१ रोजी बडोदा संस्थानचे कायद्याप्रमाणें कंपनी रजिस्टर झाली.

कंपनीचे भागीदार, विमेदार व एजन्टस यांच्या आपुलकीच्या सहकार्यानेच चालू वर्षांही कंपनीचे पुढें पाऊल पडेल असा भरंवसा आहे.

मेसर्स, व्ही. के. फाटक आणि कं.,

व्ही. एच. देशमुख, सी. ए.

चीफ एजन्टस—मध्यप्रांत, बन्हाड.

जनरल मॅनेजर.

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया
विमा कंपनी लिमिटेड, पुणे.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -
POONA CITY.

THE WILLINGDON COLLEGE, SANGLI.

Reopens for the academic year on 20th June 1942. The registration of names commenced from 6th June. The College provides for instruction in the Arts and Science Courses in the first two years, for B.A. Degree courses Pass & Honours, and for Postgraduate instruction. About a hundred seats are available in the College Hostels. Healthy surroundings, inexpensiveness and efficiency are the special features of the college.

The tuition fees are Rs. 60 per term, and the room rent per term is Rs. 12 for a double room and Rs. 15 for a single room. Further information can be had on application.

Separate accommodation for lady students is available in the Sakhubai Gokhale Hostel on the College premises.

V. K. GOKAK,
Principal.

DECCAN INSTITUTE OF COMMERCE, POONA
(RECOGNISED BY GOVERNMENT)

Opens for the 1942-43 Session on Thursday the 25th June 1942.

Students coached up for the following examinations :

1. Government Diploma in Commerce (G.D.C).
2. D. Com. Diploma of the Indian Merchants' Chamber, Bombay, in specialised Company Secretarial Banking, Insurance, Accountancy and Business Organisation.
3. London Chamber of Commerce.
4. The Indian Institute of Bankers (for Bank employees only).
5. B. A. (1st Part) for Graduates only.
6. G. D. C. & A. for Graduates only.

Special arrangements in SHORTHAND AND TYPEWRITING. Highly qualified and experienced staff. Admission upto 15th July. For particulars see personally or apply to :

592/3 Budhwar Peth,
Opp. New English School, } S. H. DHUPKAR,
Poona. } Secretary.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

महायुद्ध दारुशी आले

परदेशी औषधें

दुर्मिळ व महाग झालीं

पण

भिण्याचें कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्याने तयार केलेली

- रक्तवर्धक,
- उपनाह,
- बालज्विन,
- कॅल्सीप्राल

इत्यादि वेद, स्टॅण्डर्ड व लोकप्रिय औषधें सात्री पदार्थायुक्तें

★ डॉक्टरांसहि वापरूं लागले आहेत. ★

दरसाल बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे शेअर्स व औषधें मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मीरोड, पुणे १.

हे पुणे, वेद मंत्रालय व. नं. ११५११ आयुर्वेद शाखेच्या तर्फे रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी काढिले व रा. विठ्ठल हावस काळे, यांनी 'दुर्गाविद्या', मंत्रालय, व. नं. १२५१११, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.